

ПОЛІТОЛОГІЯ

УДК 32:001.89 (045)

«ФАБРИКИ ДУМКИ» У ФОРМУВАННІ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНОЇ СТРАТЕГІЇ ДЕРЖАВИ

АЛІЄВ Максим Михайлович,
кандидат політичних наук, доцент,

Інститут міжнародних відносин Національного авіаційного університету

У статті розглядаються проблеми оформлення «фабрик думки» як теоретичного концепту та прикладного напрямку діяльності необхідного для вироблення зовнішньополітичних рішень. Детально проаналізовані особливості етапів становлення сучасних «мозкових центрів». Значна увага приділена функціям та методам роботи аналітичних центрів. Розглянуті проблеми визначення класичної та сучасної типології «фабрик думки». Проаналізовані проблеми використання розробок «фабрик думки» у формуванні зовнішньополітичної стратегії України на міжнародній арені.

Ключові слова: «фабрики думки», інформаційно-аналітичні центри, «мозкові центри», зовнішня політика.

У сучасному світі перевагу здобувають держави, які швидко реагують на зміни у зовнішньому середовищі, адаптуються до нових умов, приймають виважені рішення відносно реалізації національних інтересів на міжнародній арені, співвимірюючи при цьому свої ресурсні можливості та цілі.

Формування стратегії зовнішньої політики держави вимагає врахування багатьох структурних елементів сучасної системи міжнародних відносин. Виклики, які постають перед державою на міжнародній арені зумовлюють розробку експертних оцінок здатних вирішити конфліктну ситуацію або запропонувати оптимальний варіант для її врегулювання. Кожна держава намагається привнести інтелектуальну складову до розробки власної зовнішньої політики, залучаючи новітні розробки в інформаційній сфері та використовуючи напрацювання експертів з актуальних проблем міжнародних відносин. Вагомою складовою елементом у розробці зовнішньої політики виступають «мозкові центри», що пропонують свої шляхи та способи вирішення проблем міжнародного характеру та розробку стратегічних програм.

Перехід провідних держав світу до інформаційного суспільства та зростання ролі «фабрик думки» як невід'ємних складових зовнішньої політики зумовили появу низки монографій, статей та наукових розвідок вітчизняних та зарубіжних вчених, що розкривають зазначену проблематику.

Першість у дослідженні сутності, етапів формування, завдань та методів діяльності «фабрик думки» належить таким західним авторам як Джеймс Мак Ганн, Джеррі Хасан, Еверт Ліндквест, Ендрю Річ, Вільям Данн, Езекіїл Дрор, Пол Діксон та ін. Науковці пострадянського простору намагаються дослідити особливості функціонування «фабрик думки» в контексті тих політичних та економічних реалій, які склалися у нових незалежних державах. Серед них можна виділити праці таких вчених як: В. Грановський, А. Сунгуров, М. Горний, Г. Мерніков, В. Улахович, С. Дацюк та ін.

Метою статті є розкрити сутність та значення «фабрик думки» як ключових елементів вироблення зовнішньополітичної стратегії держави на міжнародній арені.

Завданнями статті зумовлені зазначеною метою: дослідити етапи становлення «фабрик думки», визначити їх роль та вплив на зовнішню політику держави на різних історичних етапах, розкрити теоретичні підходи до розуміння поняття, схарактеризувати типологію сучасних «фабрик думки», проаналізувати основні функції та методи діяльності сучасних «мозкових центрів», виявити основні тенденції розвитку сучасних «фабрик думки» в контексті даних зарубіжних рейтингів, визначити проблеми впровадження теоретичних розробок вітчизняних «фабрик думки» у сучасну зовнішню політику України.

Наукова література містить значну кількість визначень «фабрик думки» залежно від авторства та відповідних теоретичних підходів. Проте, на нашу думку, доцільно звернутися до бачення класика політичної теорії Езекіїла Дрора, який пропонує наступне визначення: «Фабрики думки – це вогнища зростання, які формуються за рахунок безперервного міждисциплінарного наукового мислення для поглибленого удосконалення процесу формування політики в якості головної єдиної ланки між владою та знанням» [4].

Доцільно буде запропонувати визначення, що відображає сучасні наукові підходи до реалій політичного життя, отже: «фабрика думки» або «мозковий центр» - незалежна, некомерційна дослідницька організація створена з метою обговорення та просування важливих для суспільства рішень, а та-

кож просування практичної політики у будь-якій галузі або сфері суспільного життя. Відповідно ключове значення для дослідження ролі та завдань фабрик думки мають поняття «публічна політика» (public policy) і процес здійснення політики або «політична дія» (policymaking), а також комунікативний процес глобальних узгоджень (deliberative process) [4].

Історія створення «фабрик думки» є дзеркальним відображенням інтересів зовнішньої політики держави у конкретний історичний період. Неоцінним у цьому випадку виступає досвід США як родоначальника перших «фабрик думки».

Уперше вони з'явилися в США близько 100 років тому, в епоху президентів Т. Рузвельта й В. Вільсона. Поява «фабрик думки» була зумовлена завданнями так названої політики реформізму, проведеної зазначеними президентами. З одного боку, у цей період США переживали відхід з ізоляціонізму, з іншого боку постала потреба провести професіоналізацію влади [7].

Фонд ім. Расселла Сейджа, заснований у 1907 р., став першою організацією філантропічного характеру, що фінансувала суспільно-наукові дослідження. За його прикладом у 1916 р. за підтримки Джона Д. Рокфеллера-молодшого й інших відомих підприємців був заснований Інститут вивчення державного управління. У 1927 р. цей інститут був об'єднаний із двома іншими організаціями - Інститутом економіки й Брукінгською вищою школою економіки й державного управління. Об'єднання одержало назву Інститут Брукінгса.

Першим центром, що почав займатися винятково зовнішньою політикою, став Фонд міжнародного миру Карнегі (CEI), заснований у 1910 р. для дослідження проблем війни та миру, урегулювання конфліктів. Перша світова війна породила гострі дискусії про місце й роль США як нової глобальної держави. Багато запропонованих тоді ідей були покладені в основу формування так званої Версальсько-Вашингтонської системи міжнародних відносин. Група Хауса, що стала відомою як «Дослідження», включилася в роботу американської делегації на Паризькій мирній конференції у якості консультантів. У 1921 р. до її складу були включені представники фінансових кіл, відомі юристи та професори. З цього ж року вона працює як Рада з міжнародних відносин (CFR). Розроблений нею проект Хартії Ліги націй став одним з базових при створенні цієї організації [7].

Наступне покоління «фабрик думки» виникає після Другої світової війни. Саме тоді, в 1946 р., створюється, імовірно, найвідоміший «мозковий центр» - Корпорація РЕНД (RAND Corporation. Слово RAND утворене із двох: research and development - дослідження й розвиток). Вона розпочала дослідження у сфері системного аналізу, теорії ігор, які заклали методичку аналізу оборонної політики. У РЕНД фактично була розроблена «політика стримування» як зовнішньополітична доктрина.

У 70-х рр. ХХ ст. виникає нова генерація експертних структур із ширшими можливостями й функціями, що мали більше суспільне значення. Прототипом центрів нового покоління, що мають певну публічну позицію, називають Фонд спадщини (The Heritage Foundation). Глава великої компанії зі штату Колорадо Дж. Курз надав стартовий капітал для створення у 1973 р. Фонду спадщини – «мозкового центра» відверто консервативного спрямування. Він став першим центром нового зразка, що поєднував відкриту прихильність певній політиці, партії або ідеології з агресивною пропагандою і прагненням впливати на обговорення питань поточної політики.

Завершення «холодної війни» також стало стимулом для розвитку дослідницьких структур. Сформувалися й закріпилися їхні нові ролі, зросло значення. Характерною рисою став міжнародний характер діяльності багатьох з них, що дозволяє вченим і фахівцям різних держав ефективно й співпрацювати в рамках того або іншого проекту або інституту [7].

Отже, можна виділити чотири основних покоління «фабрик думки».

1. «Фабрики думки» орієнтовані на ВПК – здійснювали міждисциплінарний науково-технічний пошук у рамках оборонної стратегії країн-донорів.

2. Футурологічні інститути – розглядали питання з проблематикою майбутнього, яка народилася з глобальної технічної взаємозалежності.

3. «Фабрики думки» адвокатського типу – займаються визначенням, захистом і відстоюванням інтересів громадянського суспільства та громадськості перед іншими суб'єктами політики. Цілеспрямовано розроблюють стратегії та плани просування.

4. Локально орієнтовані «фабрики думки» - інститути урбаністики та регіонального розвитку. Такі організації не лише виробляють нові ідеї та рішення, а також впроваджують їх у життя на локальному рівні [1].

Отже, кількість і різноплановість «фабрик думки» лише зростає, що дозволяє говорити про вірний напрям їх розвитку і корисність для держави та суспільства.

Чотири основних типи «фабрики думки»

Тип фабрики думки	Предмет дослідження	Роль експертів	Подібні заклади	Домінантні джерела фінансування
«Університет без студентів»	Дані (знання)	Академічні вчені	Академічні дослідницькі центри	Фонди
Консалтингові компанії	Дані (знання)	Експерти за контрактом	Державні дослідницькі центри	Державний бюджет
Неурядова організація	Ідеї (ідеології), цінності	Адвокати	Фабрики думки політичних партій	Політичні партії, корпорації
Лобістська організація	Аргументи, інтереси	Посередники, лобісти	Асоційований дослідницький центр профільних груп	Підприємці, корпорації, асоціації (союзи)

Таблиця 1 «Типологія «фабрик думок» К. Вайса» [11]

Типологія, кількісний та якісний склад «фабрик думки» детально проаналізовані у міжнародних звітах. 18 січня 2011 р. Університет Пенсільванії (University of Pennsylvania) представив глобальний рейтинг експертно-аналітичних центрів миру (Global Go To Think Tank Index), що займаються вивченням публічної політики, економіки, соціальної сфери, безпеки, екології й так далі - The Think Tank Index. Рейтинг був складений на основі опитування декількох тисяч учених і експертів, які оцінювали результати роботи цих організацій.

За даними авторів дослідження, у цілому у світі налічується 6 480 експертно-аналітичних центрів, які існують приблизно в 169 країнах, причому 1 816 з них розташовані в США [10].

Географічна розподіл рейтингу виглядає так: у Північній Америці базуються 1 913 дослідницьких центрів, у Західній Європі - 1 222, в Азії (включаючи п'ять колишніх середньоазіатських республік колишнього СРСР) - 1200, у Латинській Америці й країнах Карибського басейну - 690, у Східній Європі (сюди включена більша частина пострадянських держав і Росія) - 535, в Африці південніше Сахари - 548, на Близькому Сході й у Північній Африці - 333, в Океанії - 39.

У десятку держав, що володіють найбільшою кількістю дослідницьких центрів, увійшла Росія. У цілому, перша десятка виглядає в такий спосіб: США - 1 816, Китай - 425, Індія - 292, Великобританія - 278, Німеччина - 191, Франція - 176, Аргентина - 131, Росія - 112, Японія - 103, Канада - 97.

На перше місце укладачі рейтингу поставили Інститут Брукінгса (Brookings Institution).

У десятку кращих дослідницьких центрів увійшли:

1. Інститут Брукінгса (Brookings Institution) – США.
2. Рада з Міжнародних Відносин (Council on Foreign Relations) – США.
3. Фонд Карнегі за Міжнародний Мир (Carnegie Endowment for International Peace) – США.
4. Королівський інститут міжнародних відносин Chatham House (AKA The Royal Institute of International Affairs) – Великобританія.
5. Міжнародна Амністія (Amnesty International) – Великобританія.
6. Корпорація RAND (RAND Corporation) – США.
7. Центр Стратегічних і Міжнародних Досліджень (Center for Strategic and International Studies) – США.
8. Фонд «Спадщина» (Heritage Foundation) - США.
9. Transparency International . – Німеччина.
10. Інститут міжнародної економіки Петерсона Peterson Institute for International Economics (FNA) Institute for International Economics - (США) [10].

Функції дослідницьких структур досить різноманітні й можуть бути акцентовані залежно від конкретного випадку. У самих загальних рамках ці функції можуть бути наступними:

1. Вироблення інтелектуального продукту - нових ідей, оцінок, підходів, поглядів, пріоритетів, усього того, що в підсумку можуть привести не тільки до оптимальних рішень і дій, але й до нового світогляду.

2. Функція «професійного тренінгу». Робота дослідницьких структур дозволяє «не випадати» із професії політикам, що тимчасово відійшли від управління країною, а також формуватися майбутнім державним службовцям, політикам, фахівцям в експертному середовищі, не менш професійно, ніж на держслужбі.

3. «Мозкові центри» об'єднують фахівців, зовнішньополітичну еліту, але вони відіграють і просві-

тницьку функцію, інформуючи громадян, привертаючи увагу громадськості до тієї або іншої проблеми.

4. Нарешті, «мозкові центри» можуть відігравати ще активнішу зовнішньополітичну роль, організувати діалоги щодо вирішення складних проблем, забезпечуючи посередництво й реалізуючи функцію так званої неформальної дипломатії. З подачі Французького інституту політичних досліджень (IFRI) з'явилося навіть поняття інтелектуальної дипломатії [7].

«Фабрики думки» крім загальноновизнаної функції виробника оригінальних нових ідей, допомагають офіційним структурам налагоджувати так названу *second track of diplomacy* - неформальну комунікацію, сприяючи подоланню розбіжностей і криз, проведенню неофіційних консультацій по «проблемним» питанням [6].

Тому функції «мозкових центрів» дозволяють з упевненістю констатувати, що ці структури є невід'ємною частиною вироблення зовнішньополітичного курсу демократичної держави.

Серед проблем, що виникають у зв'язку з механізмом прийняття рішень у зовнішній політиці, на одне з перших місць виходить методика й організаційні форми підготовки рішень [7].

Найпростішою вважається порівняльна або варіантна методика. При підготовці рекомендацій для політичного керівництва затвердилася практика подання декількох варіантів рішення тієї або іншої проблеми, оцінки пов'язаних з кожною з них переваг і витрат. Ця методика сприяє виключенню інерційних підходів і рішень, відмові від стереотипів. При виробленні остаточного рішення можуть бути використані прийнятні компоненти різних варіантів.

Однак варіантний підхід стає уразливим, якщо один із суб'єктів вироблення рішення зацікавлений у певному варіанті. Перебороти такий бюрократичний збій допомагають методики іншого рівня - системні. Системна методика вироблення зовнішньополітичних рішень спрямована на попереднє розкриття, зіставлення й зважування найбільш істотних аспектів висунутих версій рішення проблеми. Така методика була розроблена в одному з найвідоміших у світі науково-аналітичних центрів - Корпорації РЕНД. У спрощеному виді вона включає наступні елементи: пояснення проблеми, її розчленування на основні компоненти й виявлення головних взаємозв'язків між ними, виключення другорядних взаємозв'язків для їхнього обліку на більш пізньому етапі; визначення цілей політики або варіантні набори цілей за допомогою розмежування різних точок зору; оцінку вартості запланованих дій; облік моменту невизначеності для того, щоб вибір дій не втратив свого значення при виникненні непередбачених ситуацій; зіставлення варіантів.

Ще один методологічний прийом, який іноді називають процедурною методикою, полягає в спеціальній техніці оформлення зовнішньополітичних рішень, їхнього розгортання й доказовості. Відображенням цього є широко розповсюджена практика підготовки меморандумів, робочих матеріалів, доповідей, що охоплюють широке коло питань зовнішньополітичної стратегії. Важливий методичний аспект - адекватне формулювання, вірна постановка проблеми [7].

Серед інших методик варто також додати метод проблемного структурування. Цей метод дозволяє політичним експертам входити в процес формування політики ще на етапі розробки порядку денного. А розроблювані підходи орієнтуються на рух від відносно неструктурованих методів типу колективних неформальних обговорень або «мозкових штурмів» до більше структурованої теорії статистичних рішень. Така методика допомагає виявити сховані припущення, діагностувати причини, вибрати мети, синтезувати перспективи, що перебувають у протиріччі, і виявляти нові політичні можливості.

Метод передбачень покликаний забезпечити релевантне знання щодо майбутніх умов, які повинні приблизно наступити після прийняття однієї з політичних альтернатив. Це допомагає досліджувати ймовірне, потенційне й бажане майбутнє, оцінити зіткнення існуючого й запропонованого курсу, пізнати можливі перешкоди й оцінити його реалізацію.

Широко розповсюджена у політичній практиці - методика рекомендацій. Багато методів рекомендацій, включаючи «аналіз вигоди й витрат» і метод «оптимізації», були сформульовані в експертних співтовариствах, а потім стали широко застосовуватися в практиці державного управління й приватному бізнесі.

Метод моніторингу й метод оцінки також добре відомі. Багато урядових і приватних структур контролюють результати своєї політики й свого впливу за допомогою різних соціальних і економічних індикаторів.

Методика розробки зовнішньополітичних рішень може змінюватися залежно від того, хто і з якою метою розробляє відповідні пропозиції. Складність сучасних глобальних викликів змушує експертів до гнучкості у своїх наукових пошуках і застосовувати як старі, перевірені методи, так і нові що придатні саме для конкретного випадку. Тому універсальної, уніфікованої методики для «фабрик думки» поки що не існує, а пропозиції щодо стратегічного зовнішньополітичного курсу держави розробля-

ються з урахуванням методів і неполітичних галузей [7].

Досвід роботи відомих «фабрик думки» доводить, що в критичні моменти існування держави вони пропонують зважені та продумані рекомендації щодо вироблення стратегії зовнішньополітичного розвитку. Україна як молода, незалежна держава, яка знаходиться на шляху свого становлення повинна використати світовий досвід, проте політичні реалії демонструють ігнорування політичними інститутами та посадовими особами рекомендацій експертів аналітичних центрів. Недосконала та застаріла правова база, що регламентує зовнішню політику держави, невиваженість та несистемність кроків на міжнародній, відсутність чіткого бачення майбутнього розвитку та інші чинники призводять до втрати позицій України

Якщо розглядати ефективність діяльності вітчизняних «фабрик думки», то міжнародний рейтинг Go-To Think Tanks констатує, що Україна знаходиться на 25-му місці в світі за кількістю «мозкових центрів», їх нараховується 47. У списку серед 25 найкращих «фабрик думки» Центральної та Східної Європи 16-те місце посів «Центр Разумкова», 18-те Міжнародний Центр Політичних Досліджень [10].

В Україні остаточно не сформувалося поле та умови для діяльності «фабрик думки», тому в інтелектуальному середовищі прийнято говорити лише про проблеми, які повторюють чи не всі дослідники тематики:

- закритість системи прийняття рішень на рівні державної влади, відповідно, неготовність політичної влади співпрацювати із зовнішніми джерелами інформації й проектів;
- відсутність попиту органами державної влади на послуги незалежних аналітичних структур, випадковість, хаотичність, клановість кадрових переміщень у сфері аналітичного забезпечення діяльності всіх гілок влади;
- слабка фінансова й матеріально-технічна база «фабрик думки» разом із відсутністю статті витрат у бюджеті, що мала б цільове призначення;
- практична відсутність системи професійної підготовки політичного аналітика;
- низький професійний рівень більшості вітчизняних аналітиків не дозволяє українським «фабрикам думки» конкурувати із закордонними аналогами.
- функціональна (технологічна) неграмотність значної частини кадрів заважає їм швидко надолужувати нестачу знання й кваліфікації в спілкуванні із закордонними колегами;
- відсутність уміння писати аналітичні доповіді, більше того, консультаційні тексти (часто «мозкові центри» навіть не відрізняють одне від іншого), нездатність формулювати рекомендації в адресній і проектній формі, неволодіння технологіями просування ідей і проектів у публічну політику й доведення своїх дій до конкретних законодавчих або виконавчих рішень і корпоративних або інституціональних проектів;
- неготовність ділових структур працювати в режимі прикладних політичних досліджень, нових ділових і політичних стратегій, нестандартних рішень;
- нерозвинена комунікація між «фабриками думки» усередині їхньої професійної діяльності, відсутність спеціального журналу, визнаного серед «мозкових центрів» як місце корпоративного обміну думками;
- слабке використання мережі Інтернет та комп'ютерних і мережних технологій для презентації своїх результатів і комунікації в процесі самих досліджень.

Головною причиною такої слабкої інтелектуальної присутності українських «фабрик думки» в публічній політиці є те, що вони не розглядають свою місію як участь у публічній політиці, як суспільну комунікацію громадян з органами влади при їхній особистій участі, просування перспективних ідей і проектів у середовище виробництва реальної політики [5].

Підсумовуючи можна виділити наступні тенденції у розвитку «фабрик думки»:

«Фабрики думки» отримали належне оформлення та обґрунтування у політичній теорії та практиці як сталий науковий концепт, що не втратив здатності до набуття інших якостей та характеристик у залежності від суб'єктності та цілей його використання.

«Мозкові центри» пройшли декілька етапів у своєму розвитку, кожного разу трансформуючись залежно від потреб та викликів часу, що свідчить про їх життєздатність як інтелектуальних центрів політичного життя держави. Незважаючи на пріоритет США у їх використанні «мозкові центри» стали етапом для тих держав, які стали на шлях демократичного розвитку та запозичивши передовий досвід та новітні інформаційні технології прагнуть стати лідерами у своєму регіоні.

Універсальної типології «фабрик думки» не існує внаслідок їх постійної зміни та динаміки розвитку, а також появи нових сфер для застосування їх можливостей. Проте варто виділити критерії класиків політичної теорії, які актуальні і в сучасних міжнародних умовах.

Кількість «фабрик думки» невпинно зростає, географія їх діяльності значно розширилася, з поглибленням інформаційних процесів їх роль буде лише зростати. Зростання кількості мозкових центрів призводить до їх якісної трансформації виконуючи нові функції в залежності від сфер їх застосування.

Методи вироблення зовнішньополітичних рішень «фабрики думки» запозичили з багатьох наукових дисциплін, не завжди у галузях політичного спектру, тому в цьому випадку доцільно говорити про «синтетичність» методологічного апарату, який використовує організація у розробці своїх програм та рекомендацій. Практика розвитку сучасних «мозкових центрів» доводить, що методологія буде збагачуватися завдяки розвитку сучасних інформаційних технологій.

Аналізуючи діяльність «фабрик думки» в Україні, прийнято говорити лише про проблеми, а не про перспективи. Проте, незаперечним є той факт, що без залучення та врахування новітніх аналітичних розробок держава втратить значну кількість своїх позицій на міжнародній арені. «Фабрики думки» для сучасної української влади є перевіркою на здатність вести діалог з інтелектуальними центрами у виробленні зовнішньополітичних рішень, майбутнього стратегічного розвитку держави, пріоритетних цілей та завдань, бути більш відкритою та приймати відповідальні рішення демократичним шляхом.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Грановский В. Современные фабрики мысли / В. Грановский. – К.: Агентство гуманитарных технологий, 1999.
2. Мерніков Г. Міжнародні неурядові організації як фактор впливу на ситуацію в Україні // <http://www.db.niss.gov.ua/docs/polmil/101.htm>.
3. Сунгуров А. «Фабрики мысли»: первое приближение к анализу зарубежного опыта // «Фабрики мысли» и центры публичной политики: международный и российский опыт / под ред. А.Ю. Сунгурова. – СПб.: Норма, 2002. – С. 56-57.
4. Современные фабрики мысли. Часть I. Происхождение фабрик мысли // http://xyz.org.ua/discussion/thnk_tnk1.html.
5. Современные фабрики мысли. Часть II. Региональные тенденции // http://xyz.org.ua/discussion/thnk_tnk1.html.
6. Современные фабрики мысли. Часть III. Уроки фабрик мысли / Функции и роль фабрик мысли в политической жизни стран. Методология работы фабрик мысли // <http://www.xyz.org.ua/038in.html>.
7. Улахович В. Экспертное обеспечение внешнеполитических решений // Журнал международного права и международных отношений. – 2006. – № 2. // http://www.evolutio.info/index.php?option=com_content&task=view&id=1012&Itemid=215.
8. McGann J., Kent R. Weaver Think Tanks & Civil Societies [Book]. – New Brunswick: Transaction Publishers, 2000.
9. Stone, Diane, Denham Stone, Diane, and Andrew Denham, eds. Think Tank Traditions: Policy Research and the Politics of Ideas. [Book]. – Manchester: Manchester University Press, 2004.
10. THE GLOBAL “GO-TO THINK TANKS” // <http://www.gotothinktank.com/wp-content/uploads/2010GlobalGoToReportThinkTankIndex-UNEDITION-v13.pdf>.
11. Weiss Carol. H. Policy research as advocacy: Pro and con, Knowledge & Policy, Spring / Summer 91. – Vol. 4 Issue 1/2. – P. 37–57

Алиев М. М. «Фабрики мысли» в формировании внешнеполитической стратегии государства / Институт международных отношений Национального авиационного университета.

В статье рассматриваются проблемы оформления «фабрик мысли» как теоретического концепта и прикладного направления деятельности необходимого для выработки внешнеполитических решений. Детально проанализированы особенности этапов становления современных «мозговых центров». Значительное внимание уделено функциям и методам работы аналитических центров. Рассмотрены проблемы определения классической и современной типологии «фабрик мысли». Проанализированы проблемы использования разработок «фабрик мысли» в формировании внешнеполитической стратегии Украины на международной арене.

Ключевые слова: «фабрики мысли», информационно-аналитические центры, «мозговые центры», внешняя политика.

Aliyev M. M. «Think tanks» in states foreign policy strategy formation / Institute of International Relations National Aviation University.

The article considers the problems of formation of think tanks as theoretical concept and practical activity needed to develop foreign policy decisions. The features of the main stages of think tanks formation are analyzed in details. Considerable attention is given to functions and methods of think tanks activity. The problems of definition of classic and contemporary think tanks typology are considered. The problems of think tanks researches using in shaping foreign policy strategy of Ukraine on the international arena are analyzed.

Key words: «think tanks», analytical centers, foreign policy.